

30

1

一

2006-08-08 19:00:00

Սոյն տեղեկութեանս, զորս արտաբերեալ է
քաղաք եւք, ու է պատասխանատու ի սոյն ե
լինդրոյ տեղի շնորհաւ:

ՊՏՈՅՏ Մ'ԱԼ ԻՆՁՄԼ

ԿԱՐՏԵԱՅ ՈՎԿԷԱՆԻՆ ՄԷՁ

Թող ներէ ինձ իմ աղնիւ ընթերցող, եթէ պահ մը իբրեւ մի Գրիստափոր Գօլօմպօս, պիտի նետուիմ շատերուն պէս ներկայ կարծեաց մըրկալոյդ ովկէանին մէջ և հոն, ըստ չափի իմ խելապատական, ինչ ինչ դիտողութիւններ ալ ես պիտի ընեմ, եթէ դիպուածով ճամբան նաւարեկութեան մը չի պատահիմ ու բուսուլաս չի կորսնցնեմ, ինչպէս Խասգիւղի շոգենաւներուն «Թախօ կէլ պապանա» ճի լազ նաւապետը կը կորսնցնեն երբեմն իրենց հրամանատարութեան մատնուած խեղճ շոգենաւներուն բուսուլան ու յաճախորդը ծովը կը թափեն:

Կարծիք առաջին:

Խնդիր թէ հարց:

Ահաւասիկ աղնիւ ընթերցող, խնդիր մը որ շատոնց իմ ուշադրութիւնս գրաւած է թէ և, բայց դայն հրապարակ հանելով ծեծել և լուսաբանելու համար յարմար առթի մը կսպասէի, և այս առթիւն ահաւասիկ հասած իսկ է:

Ըստ իս, աղնիւ ընթերցող, ասի այն կենսական և անհրաժեշտ խնդիրներէն մին է որք երբեմն չարաճճիաբար հասարակաց ամենէն ողջամիտ ուշադրութիւններէն վրիպելով, պահ մը ծածուկ մնալէ ետք, վերջապէս կուգան ու ինձ նման տկար դրիչներու միտք կիյնան:

Այս այն շարաճճի խնդիրն է կրօն, որ «Բուրաստան Մանկանց» ի պատուարժան հեղինակին այն ճարտար հանելուկներուն նիւթ ըլլալու արժանի ըլլալով հանգերձ, նոքա ուշադրութենէն ալ վրիպելու յաջողած է, Բուրաստան Մանկանցի կըսեմ, որուն հեղինակը թէ և Միջագիւղցի է: Այլ իւր աղագասիւթիւնը տակաւին ամբաստանութեան տակ ինկած չէ, նման մի քանի այն տեղացի աղգային ճոճ պաշտօնավարներու:

Այո, ես կուգեմ բաւական ընդարձակօրէն խօսիլ այս խնդրոյն վրայ:

Խնդիր թէ հարց. — այս երկու նոյնանիշ բառերուն, որոց առաջինը ծանկաստանցի է և երկրորդը Ռուսաստանցի, այսինքն որոց առաջինը Պօսոյ Հայոցս նագարաթն է և երկրորդը Ռուսահայոց այս երկու բառերուն կըսեմ արժանաւորագոյնը որն ըլլալը գիտնալ պէտք է և պիտի աշխատիմ դայն գիտցնել:

Այո, պիտի աշխատիմ դայն գիտցնել, բայց ոչ ստուգաբանական տեսակէտով մին միւսէն աւելի

արժանաւոր ըլլալն կամ չըլլալը հաստատելու համար, այլ մին միւսէն աւելի ժամանակին պարագայից և դիւանագիտական ընթացից յարմարագոյն իմաստ մը արտայայտելուն համար:

Օրինակ մը տանք ու խելքերնիս հասնի:

Յայտնի է թէ՛ այս խնդիր բառը այն բառն է, որ յաճախ կը գործածուի դրեթէ իրեն սեպհական կարգ մը ածականներով, ինչպէս են Պատրիարքական խնդիր, Կաթողիկոսական խնդիր, Հայկական խնդիր, վերջապէս հաւատա պուլութ խնդիր, սէն օնու ունութ խնդիր, խնդիր օղլու խնդիր:

Այո, խնդիր որ ուղեր կամ պահանջել կը նշանակէ. պահանջել, ի՞նչ անտեղի իմաստ, հիմայ միթէ պահանջելու դա՞ր է դարերնիս, միթէ կառավարութիւնն իսկ բարեփոխած չէ՞ պահանջելը, որ պարտապահանջը իւր պարտապանէն առնելիքը կըրնայ կոր պահանջել և դայն բանտարկել առաջուան պէս, ի՞նչ երջանիկ և հրաշափառ դար ինձ նման, ա՛յ սխալեցայ, այսինքն դօդօղ պարտականներու համար, Ըստ իս հիմայ այս խնդիր կամ խնդրել բառերը միայն երկնից հետ դործ ունին, այսինքն միշտակ անկէ խնդրողը կրնայ առնել ըստ վկայութեան Սուրբ դրոց որ կըսէ, «խնդրեցէք և տացի ձեզ, բայց այն ալ դարձեալ պայման մ'ունի. «խնդրէք և ոչ առնէք, վասն զի չարաչար խնդրէք» կըսէ:

Ըսել է որ այս խնդիր չարաճճի բառին հետ գործ ունենալը այնչափ դժուար է եղեր, որչափ դժուար է Սիրքէճիի շրմէնադժէրի սթասիօնին պիլէթճիին հետ գործ ունենալը կամ անկէ տոմսակ առնելը:

Ի՞նչ հարկ ուրեմն գործ ունենալ այսպիսի բառի մը հետ որ այնչափ դժուարութիւններ ունի իւր մէջ, քանի որ անդին մեր Ռուսահայ ախպէրջաններուն «հարց»ը ի պատրաստի կայ և կենայ և քանի որ ժամանակ միայն հարցի ժամանակ է և ոչ պատասխանի ու գործի և քանի որ հաւանական է որ օր մ'ալ հարկաւոր անգամ կրկնուած հարցի մը վերջապէս պատասխան մը արուի:

Մենք դիւրինը ձգեք ու այն փուշոտ և դժուարահամբոյր խնդիր բառին ենք փակելը անխոհմարտ և առանց նորանշանակութեանը ժամանակին հետ ունեցած անսպաստ յարաբերութեանը ուշ դնելու:

Այո, առանց ուշ դնելու թէ՛ նորա նշանակութիւնը մեր տեսակէտին հակառակ է, որովհետեւ կարծեմ մեր Հայքս, խոհարհ ստրուկ, և ոչ մէկէ մը բան մ'ալ ուղեր կամ պահանջելու դիտաւորութիւնը կամ քաջութիւնը չունինք և չենք ունեցած և ունիւնալը ալ չունինք, որովհետեւ ըստ ասից մեր

ճոճ դիւանադիտաց ոմանց, ոչ բանի մը պէտք ունինք, ոչ ալ բանէ մը դժգոհութիւն և ոչ ալ դժգոհութիւն ունիմք և ոչ դժգոհութիւն, այսինքն, ոչ աստեանական ենք և ոչ անդեմական, կամ մենք իսկ չենք գիտեր թէ ի՞նչ ունինք և ի՞նչ չունինք, թէ ի՞նչ ենք և թէ ի՞նչ չենք, թէ ի՞նչ կուզենք և ի՞նչ չենք ուզեր:

Ուրեմն ի՞նչ հարկ կայ այն խնդիր բառը անտեղաբար դորձած ելով Հայկական խնդիր ըսելու, որ Հայկական պահանջ կը նշանակէ և խեղճ Հայերս ի տարապարտուց պահանջող կը կարծես չեն:

Ի՞նչ հարկ կայ անոր, մինչեւ շատ լաւ կըրնանք ըսել, «Հայկական հարց»:

Ի՞նչ հարկ կայ և ի՞նչ խելքի դարձ է, մեր ազգին ներկայ օր մոխրոցին պատճառ եղող այս չաբաճի և լատենտիզ բառը յուսման գործածելով, մեր այն օր մոխրոցը օրհասականութեան վիճակի հասցնել, եթէ երբեք արդէն հոն հասած չէ:

Այո՛, այո՛, ազնիւ ընթերցող, Հայկական հարց, պարզապէս Հայկական հարց պէտք է ըսել. հապա՛, հապա՛, ինչո՞ւ չէ, ի՞նչ պէտք է և որչափ հեռու է մեզ նման տիրացուական, նահապետական, վանական և մենաստանական ու խեղճ ոգորմելի ազգի մը ուզել կամ պահանջել բառերը կամ պահանջողութեան չոր զրպարտութիւնը: Մենք ո՞ւր, պահանջը ուր, մենք որ զայն գործածելուն ոչ կերպը գիտենք, ոչ ժամանակը, ոչ եղանակը, ոչ թիւը և ոչ դէմքը, ինչպէս կըռուի քերականաբար:

Սենք գոհ ենք տեսնելով որ մեր Պոլսոյ կարմիր ազգասէրներէն ոմանք արդէն սկսած են այս բառը երբեմնակի գործածել, չեմք ըսեր որ մեր տեսակէտով է, բայց ինչ որ է, բաւական է որ կը դուրձածեն:

Եւ ինչո՞ւ չընդունիմք այս հարց բառը, քանի որ անով սա շահն ալ կունենամք որ, եթէ երկու օտար երկիրներու Հայոցս միջև՝ կարծեաց համաձայնութիւն և միջև իսկ բառազիտութիւն անգամ բացակայ է, դոնէ սա կենսական հարցին միայն անուան նկատմամբ տարաձայնութիւն և հակասութիւն չի կենար և երկուքին միաբերան, փոխանակ անբաղարարօրէն խնդրել կամ պահանջելու, հարցնելով հարցնելով և միջև որ բերաննիս մազ բուռնի հարցադրելով թէ՛ երբ արդեօք պիտի կատարուին մեր այն կենսական պէտքերը, թերեւ այսու աւելի չունով կը յաջողենք զսահայուցի պատմական կամ լուծուած մը ձեռք բերելու մեր սոյն խոնարհ հարցին կամ բարձին, որուն գլուխնիս գրած Արիմիւլերի նը-

ման կը բնանամք և պիտի քննամք այժմ և միշտ և յաւիտեանս ամէն:

ՆԵՏ

ՄԵՐ ՊԻՊՈՒՆ

Ողջմն, թռչնիկ, լեզու բնութեան, շուրթ գարնան,

Ողջմն, քեզ, որքա՛ն

Ո՞վ քեզ զրկեց, որ երբ միտք իմ կը ծովան,

Դու երբեք,

Ամբարձու քեզգեղանօքը հնչտալուր,

Ձանձուկս իմ:

Մինչեւ մոռնալ թըրիմ հաղար իր արիւն,

Եւ ժպտիմ, ա՛յ

Ձի զուարթ կ'երգես, եւ նուազը երբեք չ'ողբերգեց

Ինձ նըման,

Ձայնիդ ի լուր կը դադրեցնէ պահ մ'իւր հեծ

Երգահան

Սիրտս յուզեցիր, քանիցս ըզքեզ տեսնելու

Ըզձաց այն,

Եւ գիտնալ թէ մե՛ծ ձոնես քոյդ աշխուշ գազան

Սիրաձայնս տառապանք

Բայց դու թաքչիս նաղար թախտիս ի սօսիս,

Եւ յաճախող ջգջ

Երբ ես ըզքեզ չ'եմ տեսնելու դու կը խօսիս քորմ

«Շահս, չ'ախ՛ շահս»:

Արդեօք չիկնիս խնդադին երգդ երգելով,

Եւ ծածկես

Ըզքեզ յինհն, զի այն ծաղկունք այց գորով

Յուզէ զքեզ,

Վաղիւ գուցէ պիտի լսամք, եւ քո նուազ

Որ այգուն

Ձըւարթ հնչէ՛ր պիտի առնու տրտմելու վանդ

Յերեկոյն:

Այլ ահա մօտս եկար թառիլ եւ կ'արձկես

Ձայնդ ազնիւ,

Որչափ փոքր ես, մեծանչիւն ճուղոցս

«Ճիւ, ճիւ, ճիւ»:

Եւ կ'ողողես քաղցրութեամբ օդն ամպիլ,

Եւ գարնանս յո՛ւ խոյժտայի

Կուտած հոյի, վարդերն ասանց քո ձայնի

Կ'որանան:

Իսկ դու նորէն թրաք հեռի աւերես:

Պղպուլիկ,

Այսպէս ինչ որ քաղցրիկ սիրուն էր առ մեզ

Կորուսինք...

Ինչա՛ւ հեռուն երբ տերեւոց տակ թաքչիս

Կ'երգես ձոն:

Եւ զերթ քերթ ողն ապառ երբոց՝ կը խօսիս

«Շահս, չ'ախ, չ'ախ»:

Գուցէ դիտես թէ երբ վարդեր սիրաբոլ

Մեռանին,

Դու վշտահար պիտի փշրես թելքն աղու

Քո քնարին:

Այսպէս քանիցս ես փորձեցի ըզլարն իմ
 Նոճեանց տակ,
 Երբ վարդապետի կոյսը իջնէին ի շիրիմ
 Հերարձակ . . .
 Բայց դու, թռչնիկ, մի քաղցրիկ ձայնդ ընդհատեր,
 Երգէ միշտ,
 Եւ զիկ կենաց տօնն է գարունն, հոն դու լէր
 Երաժիշտ:
 Երգէ, սլալալ, ցորչալի գարունն ունի քո դեռ,
 Եւ զիւր վարդ,
 Կուգայ կենաց ծրմուն ուր այս մեր ձայներ
 Ա՛յ չեն զուարթ . . .
 Ա՛յ, քանի քաղցր անուրջներ յիս կ'առուակես,
 Կ'ունի հոգիս
 Կարծես լուզայ ի քաղցրութիւնսդն պէսպէս
 Այս կեանքին,
 Եւ կը յարի նըմա սերտիւ եւ խորհի
 Թէ այլ կեանք
 Այս կեանքին չափ անուշակ եւ հրճուալի
 Կը դոնմնք . . .
 Եւ ժպտի իսկ պահ մը մոռնար անի երկին
 Ուսկից դու
 Առաքեցար անշուշտ ունայն այս կեանքին
 Յուսատու . . .
 Երգէ ուրեմն, յուսոյ թռչնիկ երկնառաք,
 Երգէ դուն
 Եւ մեղեդեօքդ երկնադաշնակ բեր նոր կեանք,
 Նոր գարուն . . .
 15 Մայիս 1882
 Թրթաքէօյ ՏԻԳՐԱՆ Ս. ՅԵԹԵԱՆ

ԱՆԿԵԼՈՅ ԺՈՂՈՎ

Երկու տարիէ ի վեր հետզհետէ՝ ոմն աղգային
 Իլիսանութեան հրամանաւ, ոմն կառավարութեան
 կողմանէ կասկածի ենթակայ ըլլալով, և ոմն՝ օդա-
 փոխութիւն մ'ընելու մտօք մարախի նման մայրաքա-
 ղաքս թափող անկեալ վարդապետներն, եպիսկո-
 պոսներն, պատրիարքներն ու կաթողիկոսներն,

Նկատելով որ՝ այսպէս անգործ և անպաշտօն
 Պօլիս նստելով՝ Ռոչիլտի նման ոսկի ալ եթէ դիզած
 ըլլան, պատրաստ ստակը չունի կսպառի .

Նկատելով որ՝ եթէ այսպէս լռիկ մնիկ Պօլսոյ
 մէջ քառասուն տարի ալ նստին, գացէք ըսող մը չը
 պիտի ըլլայ .

Նկատելով որ՝ Պօլսը առջինը չէ մնացած, ոչ
 յատուկ պատարագ ընել տալով մանդը մը տուող
 կայ և ոչ ալ ննջեցեալ մը պատահած ատեն երկու
 քայլ առնելու համար երկու ոսկի տուող կայ .

Նկատելով որ՝ մինչդեռ դաւառաց մէջ լատարի
 ձեռքին պատրիարքէ մ'աւելի չուրով կը պտտէին՝ հոս
 ողանդութաւ քահանայէ մը տարբերութիւն չունին .

Նկատելով որ՝ գաւառաց մէջ իրենց բարեպաշտ
 հօտին կողմանէ եկած՝ այն անարատ կարգն, պատ-
 ուական սերը և պարարտ ու անմեղ գառնուկները
 վայելելէ զրկուած են երկար ատենէ ի վեր .

Վերջապէս նկատելով որ՝ եթէ քառասուն տա-
 րի ալ այսպէս Պօլիս մնան, ոչ պատրիարք ըլլալու և
 ոչ ալ իրենց գործը կարգադրելու յոյս մը կայ .

Հետեւեալ, մի քանի բարձրաստիճան եկեղե-
 ցականք միանալով, բոլոր անկեալ եկեղեցականները
 Մայիս Աին շաբաթ օրը Ղալաթիոյ Մատենադարանն
 ի ժողով կը հրաւիրեն, որպէս զի իրենց այս արդա-
 հատելի վիճակին պէտք եղած դարմանն խորհելով
 զերջ մը տան անոր միաձայն հաւանութեամբ .

Այս Անկեղոյ ժողովոյն հրաւիրեալ էին հետե-
 եալ Սրբազան Հարք .

Վեհ. Տ. Մկրտիչ Կաթողիկոս տանն Կիլիկիոյ

Ամեն. Տ. Եսայի Պատրիարք Երուսաղիմայ

Տ. Ներսէս Կ. Պօլսոյ

Գեր. Տ. Պետրոս Արքեպիս. Սեբաստիոյ

Ե. Արիստակէս Դադասիոյ

Տ. Փիլիպպոս Տիգրանակերտու

Տ. Գրիգորիս Տարձոյ

Տ. Եղնիկ Արաբկիրու

Տ. Մկրտիչ Հրաչագործ

Տ. Գրիգորիս Մնդրխանուպօլսոյ

Տ. Գրիգորիս Բաբերդու

Տ. Յարութիւն Այնթապու

Տ. Մատթէոս Լիմնիկեան

Տ. Սեպուս Եգիպտոսի

Տ. Խորէն Նալ-Պէյ Լուսինեան

Տ. Պետրոս Վեհապետեան

Արժ. Տ. Կարապետ Վարդ. Բարբերդու

Տ. Վահան Եւդոկիոյ

Տ. Զաքարիա Կիպրոսի

Տ. Վահան Միաբան Երուսաղիմայ

Տ. Պետրոս Կալհօկեցի

Տ. Վարդան Մամիկոնեան

Տ. Գաբրիէլ Ալեքսանդրիոյ

Տ. Մաղաքիա Պապատու

Տ. Պօլոս Բալուայ

Տ. Գրիգոր Ունեցի

Տ. Յովհաննէս Բահանայ Մկրեան

Տ. Յովհաննէս Հիւնքեարալէյէնեան

Ժիշդ ժամը ընէր, երբ վերոյիշեալ եկեղեցական
 Հարք հետզհետէ ժողովատեղին գումարեցան և առ-
 եանը ժամը 7ին քառորդ միայով բացուեցաւ ընդ
 առժամեայ նախագահութեամբ Գեր. Հրաչագործ Տ.
 Մկրտիչ Արքեպիսկոպոսի Տիգրանեան, որ հետեւեալ

ատենարանութիւնն ըրաւ ամենայն լրջութեամբ :

Սրպազան հարք : Մեր աս աւուր կուսմարման պատճառի ուրիժ պան ճի : ապա տէ վոճ մեր կղերական տասուն անկեայ վիճակին տարման մի զօրեյով՝ օրինաւոր կարկատրութիւն մի ընել , զէրէմ կայրի իշ ճըղկիտան ճըքորը , անմէնքս ալ մուրացկանէ պարսլաստ էղանք : Ծառանիտ որ մէճերնիտ հրաշակործ կը կոչուիմ առաքելական կարկոյմ , շատ կիշիր անութի իմ : ասոր ապացոյց , իշտէ երկու անկամ նամակ կրեցի Պատրիարք սրպազանին թէ զարճըն ճունիմ , ինծի քանի մը դուրուշ զրկի : Ի՞նչ անիմ , անութի մեռնելու չիմ ա՝ Եէնի մահալլէի պէս չէօլ տեղ մի . ազ պատճառաւ օրօշեցանք մէկ քանի եկեղեցական եղբարք հետ աս կուսմարումն անիլ , տէրտէրնուս տէրման մը կանելու համար . կարծիմ կէշ պան մի ճի ազ զօրուրդնիս :

(Ամէն կողմէ հաւանութեան նշաններ և ձայներ) .

— Ծատ աղէկ է , Սրբազան , ուշ անգամ մնացած ենք :

— Վուրեմն , ընդհանուր ժողովի պէս չան չանելով ամիսան մի կադմինք . չուպէօիլ նախագահութիւնը տանն կիլիկիոյ Սրպազան Կաթուղիկոսինն է . էկէր մինասիս օր կտնայք նի՝ Ատենապետն ալ ես կընիմ , ճունքի աս կուսմարման պատճառը ծառանիտ է . ատենադպիրն ալ թող Հայր Կալհօկեցին ըղնի . նէ իլազըմ անանկ քիւֆէ է , միւֆէ է , թախըմ մի խարախատա կործեր :

Ասոր վրայ ընդհանուր հաւանութեամբ գիււանը կազմուելով և նախ Կաթուղիկոսը խօսք առնելով՝ կսկսի իւր տիւտիւկը չալել :

(Շարունակելի)

ՀԱՏԸՆՏԻՐ ԲԱՐՈՅԱԽԱՆԲ

Առատաճեռն ըլլալու համար , կիրքերէ ազատ ըլլալ պէտք է :

Յոյսը՝ շնայութեան մայրն է և երկիւղը՝ ազահութեան հայրն :

Առատաճեռն հօր մը աղահ զաւակ մը կը յաշորդէ :

Իւր քրտամբ չհահուած ստակին յարդը չկրնար մարդ ճանչնալ , վասն զի չգիտնայով թէ ինչպէս եկած է չգիտէ նաև թէ ինչպէս կերթայ :

Ռամիկ սկզբանց և գծուծ գաղափարաց ծածայոյն չկարէ առատաճեռն լինիլ : Պատուաւոր ըսկզբունք ու վսեմ գաղափարք առատաճեռն ու վեհանձն կը դործեն զմարդ :

Առատաճեռն մարդուն զգեստը՝ զարդարուն , գէմքը՝ զուարթ , քայլուածքը՝ համեստ , դործը՝ շնորհալի , խօսքը՝ ազատ ու համարձակ և սիրտը՝ անկեղծ է :

Փորձաքարը՝ սակին , իսկ սակին՝ անձին յարդը կը ցոյցեն :

Ժողովուրդ մը մրկածուփ և ալեկոծ ծովու մը կը նմանի :

Սակին՝ աղահին ձեռաց մէջ անպիտան , իսկ շընային ձեռաց մէջ վտանգաւոր դործիր մէ :

Եթէ սակին ուրիշ մետաղներու հետ խառնես՝ իւր յարդը և փայլը կը կորուսէ , նոյնը կը լինի նաև անարժան ձեռաց մէջ :

Ով որ կուգէ իւր կնոջ վրայ իշխել՝ նախ ինքզինքն իշխելու է :

Կնոջ մը բարոյականութիւնը անխախտ պահելու միակ միջոցն է՝ հաճոյից մէջ տգէտ պահել զայն :

Սիրէ կինը՝ բայց դու գիտցիր միայն :

Մարդս յուսոյ վառարան մ'է , երբ յոյսը ստառի՝ ինքն ալ կը մարի :

Մեր մտածութիւնները սրտէն կը բղխին :

Առանց մեծ սրտի , մեծ մարդ չկայ :

Մեռիւր՝ ազատ ապրելոյ համար :

Կուղես լաւ խօսիլ , շատ լսէ ու քէ խօսէ :

Կուղես մեծ մարդ ըլլալ , սխալ ճանցիր :

ՉՈՒԱՐՃԱԼԻՐ

Ուսումնական երիտասարդ մը իւր կարծեցեալ ուսումնական կնոջ հետ պառկելու ատեն, աստեղադիտութեան պրայ մէկգմէկու հետ խօսակցած միջոցին,

— Դիտես, սիրելիս, կրտէ երկը, այս ժամուս որ մեք հոս պառկելու վրայ եմք, Զինաստանի մէջ երկի մարդիք գործի կերթան:

— Ի՛նչ դժբաղդ են եղեր այն տեղի կանայք որ ճիշդ հանգստանալու միջոցին երկներն են բաժնուելու ստիպուած են:

Երեկոյեան միջոցին պարտիզի մը մէջ մի քանի երիտասարդք հաւաքուելով՝ զբոսնելոյ համար « Դագաղ և խաղ » զաւելտը կը ներկայացնէին իրենց ընկերներէ մին մեռեալ ձեւացնելով. միջոց մը վայսա սունը այնչափ կը մեծցնեն որ դրացի պարտիզին Սև Լեռան դիւցազուններէն քանի մը պարտիզպանք վազելով:

— Պու նէ՞ բաթըւթը տըր կը հարցնեն:

— Պիր չէյ տէյիլ էյլէնկօրըզ:

— Էյլէնճէ ամա, արշարտան իլիսէն նէ՞ զանն իտէր:

— Նէ՞ զանն իտէճէք, արգատաշըմըզ եալանտան էօլմիւշ, պիղտէ եալանտան աղլայօրըզ:

— Վալլահի, շաշլաճագ չէյ, պիղ ճէրչէքտէն էօլտիւրիւրիւզ տէ սէսիմիզ պիլէ ճըզմազ. սիլլին շադանիզ պէօլլէ, ճէրչէնիիզ նապիլ օլաճագ:

Տաճիկ գինով մը՝ երկու ձեռքերը մէկ մէկ քեասէ մածուն առած և հաւասարակշռութիւնը չը կորսնցնելու համար լմէկ, երկու, երեք. մէկ, երկու, երեք, համրելով գացած ատեն, վարպետորդին մէկը խաղ մը խաղալ ուղեւով՝ գինովին ետեւէն կը պուայ,

— Էֆէնտի, ուղուրըմը օլսուն, պագսանըզա:

Դինովը՝ զինքը կանչողն ով ըլլալը հասկնալու համար ետին դարձած ատեն, հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով կլնայ ու ձեռքի քեասէները կտորերելով՝ վրան գլուխը մածունի մէջ թաթխուած կըսէ,

— Ուղուրը ուղուրսոզ նէ իսէ, պէն եօլուճա կիտիլօրըմ, պէնտէն նէ իսթէյօրըմն պէ ատամ:

Դ. Ա. Ն.

ԼՐԱՅԵՐԸ

(Շաբ. տես թիւ 910)

Վերջապէս դռները բացուեցան, եւ այս անիծից առարկան, մաքսապետ-եղերապաշտ Մօսիթան Լասատ ներս մտաւ տատանելով եւ երգելով:

Անյաջթելի տենչ մ'ունին

Դաղղիացիք պարելու

Եւ հմուտ են գաղտնիքին

— Դէմ, Ամէն քանի չափ դնելու:

Կը հաւտամ ատոր

Երբ կը տեսնեմ որ,

Այս մեծ յաղթողներ

Դրացի ազգաց

Եւ թագաւորաց

Կուտան պարել:

33 և 36 տարեկան մարդ մ'էր, ճագարի աչուըներով, կկուր ըթով, եւ այնպիսի համարձակութեամբ մը որ կասագոնիոյ ծոցին վերաբերողներու յատուկ է:

Կապոյտ համազգեստ մը կը կրէր, պարզ ուսնոց մը ունէր եւ կը յենուր նուրբ սուրի մը վրայ որ աւելի պատեան մը անցուցած Դայիկոնի կը նմանէր:

— Ըստ իս, պարհն Նարվարզան. — Հոլանտացուցն ունուր Դաղղիացուցած էր — ըսաւ բարեւելով իրաւամբ կըսեն թէ դրախտի ճամբան դժուարամատոյց է: Զեր Վըլամիսն ալ — Վլամ Հիւս քաղքին անունն ալ Դաղղիացուցած էր — ձեր Վլամիսը ճշմարիտ դրախտ մ'է: Մահ մէտի դրախտը, յարեց զերիտասարդունին զիտելով, մանաւանդ որ միայն Օրիորդ Ժան ինքնին այն դրախտի յաւերժանքներէն զեղեցիկ է:

Այս ողջոյնէն դմայեալ, իւր զլխարկը վար առաւ որ թաց ըլլալով ամէն կողմ ջուր սրսկեց:

— Այնչափ սիրելի էք, ըսաւ Ժան վարչամակով իւր դէմքը սրբելով, որ զձեզ թաց զգեստիւ կընդունիմք միշտ:

— Զքնաղ էք օրիորդ Ժան, կրկնեց Կասպոնացին, բայց դուշակեցէք, ի՛նչ բերած եմ ձեզի. ծաղկէ պօականերով դարդարուած նկար մը, որուն մէջ աղաւնիներ սրտերու վրայ թառած են, Զմայելի բան մ'է, իսկ ձեզի տիկին Նարվարզան, կանոնադրութիւն մը բերած եմ, որով վարդէ բանդակներու դոյնը կը պահուի:

— Աւելի լաւ կընէք եթէ օթոցները խոնաւութենէ պահելու կանոն մը բերէիք, ըսաւ տիկին Վան Նաարվերգան զարհուրանօք նայելով ջուրերուն որ դեռ կը յորդէին աղբիւրի նման մաքսապետի գլխարկէն:

— Զօրապետը կանանց բարեկամն է, բայց ասոնք խիստ ապերախտ են, ըսաւ պարոն Օկիւտը իւր ձեռքը նորեկին ուսին վրայ դնելով, միշտ անոնց համար նուէր մը ունի իւր գրպանին մէջ եւ մեծարանք մը զլսուն մէջ:

— Անշուշտ, ըսաւ զօրապետն վզի շարժում մը եւ

բերնովը իրեն յատուկ եղող ջղային ձգտումը բնելով, սիրտս միշտ պատրաստ է գեղեցիկ էակներու ոտքը նետուելու, ինչպէս սուրս թշնամոյն երկաթին պատահելու :

— Ձեր արժողութեան ձեր սուրբ աւելի պիտի գործէ, ըսաւ խնդալով պարոն Օկիւսդ, Ամթերտամբ եւ Ռոթերտամբ մէջ ուր շատ գեղեցիկներ կան, բայց կան նաեւ շատ մը տակառներ պահելու :

— Գործերու առատութիւնը զիս կը նեղէ, պատասխանեց մաքսպետն պարոն Օկիւսդի ծիծաղը. չհասկնալ ձեւադրելով եւ իւր պատասխանին սովորական ձգտումը յաւելցուց, ձեր հայրենակիցները փոխանակ երախտապարտ լինելու մեր կայսեր որ կրնար դիւրութեամբ Հոլանտան ի ծով մղել, գինետանց մէջ փողով կը կաղմեն սա դժուարաց պատապարտեալ Ռուսերուն, եւ անիծեալ Անգլիացիներուն հետ յարաբերութիւն հաստատելու, որոնք մեր ծովեզերաց վրայ արշաւանք մը կը դաւեն : Գաղտնի միաբանութիւն մը գտնուեցաւ որ բերդն ու նաւամատոյցը անոնց առջին բանալու ետեւէ էր, բարեբաղդաբար, սիրելի պարոն Օկիւսդ, իմ սովորական հոտոտելիքովս անոնց պահուած տեղերը ձեռք անցուցի եւ քաղաքն ազատեցի : Ձեր դէմ գտնուողը այնգիսի մարդ մ'է որուն յաղթութեան կամարներ պէտք էր բարձրացունել : Մատնիները բռնուեցան, եւ ո՛ր, գուշակեցէք : Այլ պայպային քառասուն գողերուն պէս զինուոյ տակառներու մէջ :

— Ես քուէ կուտամ ուրեմն որ քաղաքին գլխաւոր դրան դէմ արձան մը կանգնուի, որուն պատուանդանը անցըր տակառ մ'ըլլայ : Բայց մեզ հետ նախաճաշել չէ՞ք ուսգեր, զորապետ Սոնթան, պէտք է սուրճն ալ տաք եղած միջոցին խմել, ինչպէս երկաթը տաք եղած միջոցին ծեծել :

— Հաճութեամբ պարոն, ըսաւ զորապետն իւր սովորական վզի շարժումով : Եւ իւր բաղուն տանտիկնոջ նուիրեց ճարտարութեամբ, մինչդեռ էլիմ իրենը ծանր կը նստիւիէր, ըսաւ սովորութեան պարոն Օկիւսդ եւ Բէնդիուս առջեւէն կը քայլէին :

Ջորապետը սեղանին առջեւ տեղաւորուեցաւ :

— Ուրիշ լուր մը չունի՞ս, հարցուց պարոն Օկիւսդ :

— Ուրիշ լուր, սա է թէ մեր փոքրիկ տասնապետը մեզ առջին շարժում մայրաքաղաքի մը բանալիները կը սրկէ : Մոսկուային ստացանք, եւ այս վայրկեանս Ս. Բէթրսպուրկինը կապասեք : Ռուս կանայք եռեսուն հազար զոյգ կուշիկ ապսպրած են Եւրոպայի պալատին մէջ տեղի ունենալիք պարահա՛ղէսին համար : Ինչ պանչելի երկիր է այս Մոսկովաստանը, եթէ գիտնայիք :

— Երբեք անդ գտնուած էք, պարոն, հարցուց էլիմ :

— Ո՛չ, բայց եղբար մ'ունիմ որ հոն երթալ ուզած է, Հաւատացէք ըր հասարակ կարկուտը հոն հաւկիթի մը մեծութեամբ կը տեղայ եղեր, կանխատեսութիւն մ'է անկիւյ, վասն զի այս կարկուտին հատերը կրնան պահուիլ եւ մասունքներն գինին գովացնել : Հետաքրքրութեան արժանի է լսել որ հոն լերանց մէջ ճանապարհորդելու համար . . . Գիտէ՞ք որ Ռուսաստան լեռնոտ երկիր մ'է :

— Ո՛չ, ըսաւ էլիմ, չէի գիտեր :

— Սորկեցիք ուրեմն, պարոն : Կըսէի թէ լերանց մէջ ճանապարհորդելու համար փոքրիկ ձիւր կը գործածեն, զորս

Լօշաք կը կսչեն, որ հաւանականաբար կատու ըսել է. եւ սակայն շուներէ մեծ չեն :

— Մէկ բանէ միայն կը վախնամ, ըսաւ էլիմ, այն է թէ ձեր հայրենակիցները ուտելիք չեն գտնելու այնպիսի քաղաքի մը մէջ որ արդէն աղքատ է, եւ եթէ լսածին հաւատ ընծայեմ, ի վաղուց քանդուած է :

— Անօգուտ է անօգուտ, պատասխանեց զորապետն. ինչ կրնան ընել Ռուսաստանի սահմանները մեր քաջամարտիկ զորաց դէմ, որք Սէն Պէտրսբըրգ(1) անցած ատեն իրենց հատու ակումներով առաւ կերան. ստոյգ է որ Իտալիա իջնելու համար էր, այն գեղեցիկ Իտալիան որուն կը հաւատարի միայն Սպանիան իւր նարնջենիի անտառներով, իւր դարձեւորդի մայրիներով եւ իւր ճենաճաղկանց կամարներով : Ո՛հ, պարոն Նարվիգան, այն տեղ պէտք էր գլուղի տուն մ'ունենայիք Կոլնատի եւ Սէվիլլե(2) միջեւ, Կուստէլլիփիի հովանեաց ներքեւ եւ Սիէրրա Մորէնայի(3) ափանց վրայ :

— Ձեր այդ ձեւէն որով Սպանիոյ անտառաց եւ մայրեաց վրայ կը խօսիք, ըսաւ էլիմ խնդալով, յայտնի է որ Սպանիա գտնուած էք :

— Ո՛չ, պարոն, բայց հօրեղբայր մ'ունիի որ անկէ ծրխախոտ բերել կուտար :

Էլիմ շարժեց դուխը :

— Դժուարութիւնը Ռուսաստան մանել չէ, անկէ ելլեն է :

— Եւ ինչպէս :

— Երկու սոսկալի պահակ կայ Մոսկովաստանի դրանց քով. անօթութիւնն ու ցուրտը :

Մաքսապետը ծիծաղեցաւ :

— Ո՛հ, այդ մասին, ըսաւ նա, մի մտածէք, շատ բարի էք. մեր բանակին ետեւէն Մէրինսի(4) անբաւ հօտ մը կը քայլէ :

— Միթէ կայսրը ասուիի գործարաններ բանալ կուզէ Ռուսաստանի մէջ, հարցուց Ս. Օկիւսդ :

— Ո՛չ, պատասխանեց զորապետն, եւ փառք Աստուծոյ Հոլանտայի գործարաններն բաւական ասուի ունինք. ո՛չ, մեր զինուորները կուտեն ոչխարին միջը եւ նորա մորթէն վերարկու կը շինեն, սակայն հիմա Մոսկուայի մէջ ենք :

— Մոսկուայի մէջ, դուք էլիմ ոտքի ելնելով :

— Անշուշտ Մոսկուայի մէջ, Ձեռքի՞ք քիչ մ'առաջ երբ ըսի թէ քաղքին բանալիներն մեզ հասած են :

— Կարծեցի թէ կը ծաղրարանէք, պարոն, սակայն այսպիսի ծաղրարանութիւնք վերջ մ'ունենալու են :

Շարունակելի

(1) Իտալիոյ Հիւսիսակողմն գտնուող Ալպեան շղթային մէջ ամենաբարձր լեռ :

(2) Քաղաքը ի Սպանիա :

(3) Աերանց գոտի ի Սպանիա 1815 մեղր բարձրութեամբ, ընդ մէջ Գաթ եւ Կուստէլլիփի գետերու :

(4) Սպանիական ցեղէ յառաջ եկած ոչխար :

Մ. Բ.

Ա. Զ. Գ.

Յայտնի է արդոյ հասարակութեան թէ, Հոգաբարձու-
թիւնս բաւական ապենէ ի վեր Ազգ. Հիւանդանոցի մէջ կօշ-
կի & Արհեստարան քմը հաստատած է, ուր ամեն տեսակ
ընտիր եւ ձեւաւոր կօշիկներ մասնաւոր խնամօք կը պատ-
րաստուին:

Մեծարդոյ հասարակութեան գիւրութիւն մ'ընծայու-
նալատակաւ Հոգաբարձութիւնս այս անգամ Մեծ. Համար-
ձում աղա Տէօյլեհեանի հետ կարգադրութիւն մ'ըրած է,
որոյ համաձայն & Արհեստարանի մէջ պատրաստուած կօ-
շիկները այսուհետեւ պիտի վաճառուին Մահմետ վաչա
ճատտէսի ՁԱԼ խանութը, որուն ճակատը Հիւանդանոցի ա-
նունը կը տեսնուի:

Ուստի, Հոգաբարձութիւնս ներկայս Արդոյ Հասարա-
կութեան ծանուցանելով հրաւէր կը կարգայ բոլոր ազգայ-
նոց որ բարեհաճին դիմել յիշեալ վաճառատեղին, որով ըստ
ամենայնի գոհ պիտի ըլլան թէ կօշիկներուն ձեւին եւ գի-
մացկնութեան եւ թէ դնոց չափաւորութեան կողմանէ, եւ
որով սա գերազանց առաւելութիւնն եւս պէտի ունենան
թէ՛ Ազգ. Հիւանդանոցի նիւթական նպաստ մը եւ & Արհես-
տարանի մէջ աշխատող որք աղայոց ալ քաջաբերութիւն
մը ըրած պիտի ըլնն:

ՊԱՆԿԵՊԱՆ ՕՂԱՌՈՒ ԿԷ ԳՈՒՄ
Յտտարար իջեալ փաշա խան ԵՃ

ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Մ Ի Կ Ա Ր Ի Թ Ղ Թ Ի

Ս. Ղ. ՊԱՐՏԻՉՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.
ԻԻՅԱ-ՓԱՇԱ ԻԱՆ ԹԻՒ 3.

Այս անունով նոր գործարան մը բացուած է Բիզա-
փաշա խան թիւ 3 սենեակը, ուր կը պատրաստուին խիստ
միծ խնամով եւ աժան գնով ամեն տեսակ ազնիւ թուղթ
Մարտիկայէն յատկապէս բերուած ընտիր տեսակաց վրայ:

Գործարանիս վարչութիւնը պատրաստ է մայրաքաղաքս
հանուած Կօմիսիօններու հետ բանակցիլ եւ անոնց ու-
գած տեսակաւ թուղթ պատրաստել, նոյնպէս պատրաստ է
գաւառներէն այս մասին յանձնարարութիւններ ընդունիլ եւ
սրոշեալ ժամանակին յանձնել, ինչ քանակութեամբ որդուղեն:

Վարչութիւնս սոյն ձեռնարկութեան հետ բարեգործու-
թիւնն ալ միացնել ուզելով, որոշած է վաճառման արդիւն-
քին 3 առ (1/10) Ազգ. Հիւանդանոցին նուիրել:

Վարչութիւնս կը յուսայ որ ճաշակի տէր եւ ազգային
կարեւոր հաստատութեանց նպատակելու փափաք ունեցող
ազգայինք պիտի փութեան առեւտուրի փորձ մ'ընել սոյն
գործարանին հետ, զորս ըստ ամենայնի գոհ ընկելու համար
ջանք եւ աշխատութիւն չպիտի պակսին:

Կը ծախուի ամեն ծխալիւծառաց քով եւ Եկեղրնատե-
ղին է Բիզա-փաշա խան թիւ 3 սենեակը Ս. Ղ. Պարտի-
չպանեան եւ Ընկ. Գործարանը:

ՊԱՏԿԵՐ

Տ. Տ. ԵՍՍԵՒ ՊԱՏԿԵՐԻ ԵՐՈՒՍԱՂՂՄԱՅ

Սոյն պատկերը խիստ գեղեցիկ եւ մաքուր վի-
մագրութեամբ ի յոյս ընծայուած կը վաճառուի Մար-
դարեան գրալիւծառանոցը եւ բոլոր գրալիւծառաց
քով, ի գին 3 դր:

ԳԱՆԼԸ ԳԱՎԱԲԻ ԶՈՒՐ

Բերա, Թէփէ պաշի կողմը, Եէյն ԼՖէնտիի քարաշէն
տան ներքեւ Գանլը քաղաքի ջուրի միջերանոց մը բացուած
է, ուր կը վաճառի տակաւ մը ջուրը 3 դրուչի եւ փոքր
տակաւ մը ջուրը 3 դրուչի փոխադրութեան ծախքը միջե-
րանոցին վրայ է: Մէն մ' տակաւ երկու & զըրպա ջուր
կը պարունակէ եւ կառավարութեան կողմէ կարգեալ պաշ-
տօնէի մը կնիքն ու թուչոյ նշան մը կը կրէ, Գանդոկներու
ճաշարաններու եւ սրճարաններու համար գեղջ կը լինի:

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ա. Ա. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ

ՆՈՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՆՊԱՐԵՂԻՆԱՅ ԵՒ ԵՐՈՒՊԱԿԱՆ
ԼՈԳԵԼԻՑ ԸՄՊԵԼԵԱՅ

Կ. Պօլիս, Մըաըը չաըըը քով Թահմիդ վաղոց թիւ 70

Այս նոր վաճառատան մէջ կը գտնուին նպարդինաց
ամենէն ընտիր տեսակներն ու Սիպերիոյ առաջին կարգի
կարագ իւղ, խահուէ, շաքար, պանիր, ձէթ, բեթըլ կաղ,
բրինձ, լուբիա, սրբալիւծ լոմ, օսլայ, աճառ, ձիթա-
պտուղ, մաքառնայ, բաթաթէս, Եւրոպայէն տուփերով բե-
րել տրուած աղած ձկներ, Մալակայի, Չորոսի եւ Եւմ-
բանեայի դիմիլներ, քօնեաքներ եւլն: Եւլն:

Գիններու չափաւորութեան եւ կշիռոյ ճշգրտեան մա-
սին պատուարժան յանգիստը ըստ ամենայնի գոհ պիտի
լինին: Վստան եւք որ ազնիւ ազգայինք այսպիսի Հայկա-
կան վաճառատուն մը պիտի քաջալերեն չը դիմելով գտարին,
որով ընծայած պիտի լինին իրենց գործունակ ապագաբու-
թեան օրինակին:

Մայրաքաղաքից թաղէն ու արուարձաններէն մեզ
ուղղեալ յանձնարարութիւնը թէ մեծ եւ թէ փոքր քանա-
կութեանց համար փութով եւ սովորական ճշգրտեամբ կը
կատարուին:

ԱՌԱԿԻ ՖԵՆԵԼՈՆԻ

Թարգմանեաց ի Գաղղիականէ

ԱՂԱՋՈՒՐԻ ԹԱԴԻՈՍ ԵԻՉԻԻԲԱՆ ՍԵՒԱՏԱՅԻ

Կը գտնուի ամէն հայ գրալիւծառաց քով, սուհի Պօղոս
աղայի խանութը, Ղալաթիոյ Եկեղեցւոյն բանկալը, եւ Ի Բե-
րսի Վէրտի թաղոնին գէմ. ծխալիւծառ Գառնիկ ԼՖ. Եիւ-
լիբեանի թիւ 18: խանութն եւ Թիւնէլի պողոտային վրայ
ծխալիւծառ Պ. Ոսկանի թիւ 503 խանութն, ի գին 10 դր:

Շատ առնուլ ուզողք կը հրաշիրուին Ղալաթիոյ Ս. Լու-
սաւորիչ Եկեղեցւոյն բանկալը, ուր կը գտնուի թարգմանիչ:

ԻՄՐԱԳԻՐ—ՏԵՐԻՆ

ԳԷՈՐԳ Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ